

Hartelijke groeten uit Lochem (6) - De Vestingwerken van Lochem

CeesJan Frank

In deze aflevering van “Hartelijke Groeten uit Lochem” tonen we enkele historische ansichtkaarten van de Lochemse stadsgracht en het kanon op de Oosterwal. De middeleeuwse gracht met zijn bruggen en oude bomen behoorde tot de schilderachtigste en daarom meest gefotografeerde plekken van de binnenstad.

Afbeelding 1 is de Ansichtkaart “Lochem, Gracht kijkje bij de Zuiderwal”, poststempel: 13 augustus 19?? (ca. 1930).

Uitgeverij Boekhandel Schepers. No. 65

Collectie: C.J. Frank, Nijmegen.
Geadresseerde: *Fam. P. Beunder, Skagerrak 11, Zaandam*

Op de adreszijde staat de volgende tekst:

Beste An en Piet. Daar ik vanavond maar niet naar huis schrijf, doe ik 't jullie. Moe en Pa zijn zeker wel naar D. Wist ik nu tot hoe lang ze daar bleven, dan schreef ik ze nog wel. Wij zijn nog in L. en blijven nog wel een paar dagen, maar tot hoe lang weten we niet. 't Weer blijft maar afwisselend. Zoo is 't goed en dan weer giet 't van de lucht. We trekken er toch even goed op uit. Hartelijk gegroet van Betsy.

Het grachtgedeelte op de Ansichtkaart bestaat nog steeds. De foto werd omstreeks 1930 genomen vanaf de dan nog aanwezige brug bij de Smeestraat. Het huisje rechts stond achter het pand van Swaters. Geheel op de achtergrond zien we de brug tussen de Burgemeester Leenstraat en de Blauwe Torenstraat. Aan beide zijden van de gracht is een gedeelte van de oude walbeplanting vervangen door nieuwe aanplant. Het jonge groen is nu uitgegroeid tot zeer beeldbepalende bomenrijen.

Afbeelding 2 is de Ansichtkaart “Lochem. Gracht”, poststempel: 19 juni 1930.

Uitgave van Magazijn de Zon, Lochem, 293 H

Collectie: C.J. Frank, Nijmegen

Geadresseerde: *Aan den Jongenvrouwe S. van Groningen, Spaarbankstraat 14, Kampen.*

Op de adreszijde staat de volgende tekst:

Dirk en Hans.

Kort en krachtig, zonder groet en geen mededelingen over het weer. Ook Dirk en Hans kozen voor een kaartje van de Lochemse gracht, hier vanuit het noorden gefotografeerd bij de brug tussen Tuinstraat en Kastanjelaan.

Dit is een vrij uitzonderlijk standpunt. De meeste grachtkiekjes in deze omgeving zijn genomen vanaf de brug in zuidwestelijke richting, over het stuk gracht langs de Oosterwal, dat begin jaren dertig werd opgeofferd aan een nieuwe verkeersweg. Bovenal fungeerde de brug als uitkijkpunt richting Tuinstraat, met de Guldaloren op de achtergrond, of richting Kastanjelaan met aan weerszijden van de entree de nog steeds bestaande schilderachtige villa's. Ook van deze stadsbeelden werden tussen circa 1900 en 1940 talloze ansichten vervaardigd. De brug, die eind 19de eeuw werd aangelegd bij de realisatie van de nieuwe woonwijken, die vanaf ongeveer 1880 zuidoostelijk van de Lochemse binnenstad werden aangelegd, verdween met de aanleg van de rijksweg in 1932.

Verder gunt de Ansicht nog een blik op de Remonstrantse kerk en, tussen de bomen in het midden, de schouwburg op de Oosterwal. Evenals op de andere Ansicht is ook hier nieuwe boomaanplant zichtbaar.

Afbeelding 3 is de Ansichtkaart

“Oud kanon te Lochem, uit den tachtigjarigen oorlog”, poststempel: niet leesbaar.

Uitgave van N.V. Uitg. Mij. “Rembrandt”, Utrecht. No. 8.

Collectie: C.J. Frank, Nijmegen
Geadresseerde: *Den Heer B. Kroondijk en echtgenoot en kinderen, Enschede (O), Leijdsesweg 35.*

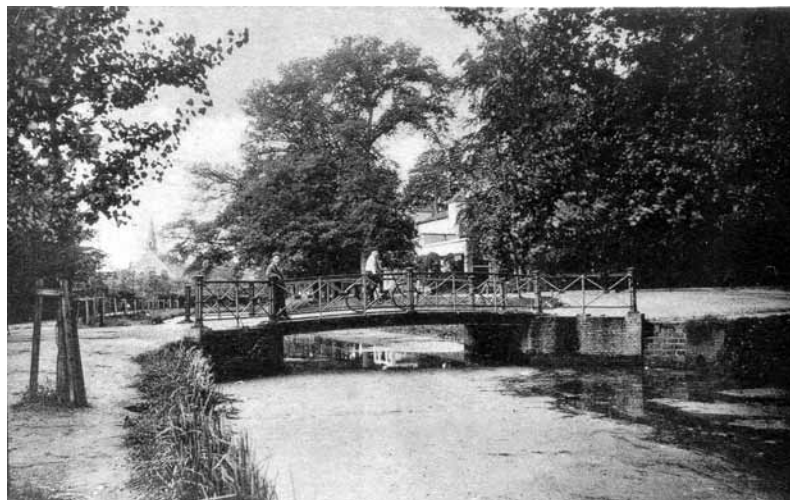
Op de adreszijde staat de volgende tekst:

Afz. Bertus en Tine.

Op deze Ansichtkaart uit omstreeks 1935 staat het kanon op de Oosterwal afgebeeld. Het gevaarte, dat naar alle waarschijnlijkheid dateert uit de periode van de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648), werd in de 19de eeuw bij baggerwerkzaamheden in de Lochemse vestinggrachten boven water gehaald. Aanvankelijk kreeg het de bestemming van schamppaal, totdat Burgemeester en Wethouders van Lochem er in 1894 door de directeur van het Nederlands Museum voor Geschiedenis en Kunst te Amsterdam op werden gewezen, dat zij een wel heel bijzonder historisch stuk in bezit hadden. Het kanon werd gerehabiliteerd en kreeg een plaatsje op de wal. Via het Departement van Oorlog kon men in 1910 een zogenaamd houten rolpaard bemachtigen, dat afkomstig was uit het magazijn van de artillerie te Dordrecht. Op dit rolpaard of affuit is het kanon zo opgesteld, alsof het ieder moment in actie kan komen om Lochems veste te verdedigen.

Afbeelding 1

Afbeelding 2

Afbeelding 3

Bronnen:

- J. Klein Egelink en A. Dieperink, Geschiedenis van de Lochemse straten in woord en beeld, *Lochem 1987*
- J. Klein Egelink, "Een terugblik op het jaar 1894", in: *Belvédère, 4e jaargang, nr. 3 (1994), p. 30-32*

Heeft u een oude ansichtkaart met bijzondere geschreven tekst? Wij zijn erg benieuwd. Misschien verdient uw exemplaar een plekje in deze rubriek.

Rectificatie

Tot onze spijt is er in het vorige nummer van dit blad (nummer 1, 2004) in het artikel van Lex Schaars "Boerderij- en veldnamen in Lochem (2)" in de derde kolom van bladzijde 16 tussen de eerste en tweede regel een stukje tekst wege gevallen.

Het ontbrekende stukje tekst luidt: "Bie de veldnameninventarisatie hef e (bedoeld wordt de huidige Enteldijk, red.) gin name e kregen, op 't bordjen steet: Enteldijk en op olde kadastrale kaarten wordt e "de Weg van Lochem naar Borculo" eneumd. Maor volgens mie heet e van olds Grote Allee. As schooljonge ha'k door nog gin weet van maor ton'k in 1970 in Nijmegen studeern, he'k 'n scriptie emaaft aover de anleg van bos bie de boerderieje 't Entel dee door lig. Dat kon umdat de boekholding van 't Entel bewaard ebleven is. Dee boekholding is bie-eholden deur Lodewijk graaf van Bylandt, dén tussen 1758 en 1792 eigenaar van 't Entel ewes is. Van Bylandt neunt dee lane de Grote Allee, vandoor dat e volgens mie zo heten mot."

De heer Schaars liet de redactie ook weten dat de allerlaatste alinea (p. 18) als noot gepubliceerd had moeten worden.